

observatoriet

I den här boken visas och beskrivs delar av Lund samt Observatoriet och dess park med bilder och korta anteckningar. Anteckningarna är skrivna av mig som författare till examensarbetet *Det tomma arvet* och beskriver mitt möte med observatoriebyggnaden den 14 november 2019.

Tanken med boken är att den ska agera komplement till uppsatsen för att visa Observatoriets många kvaliteter samt hur byggnaden med dess omnejd speglar historien idag.

Alla fotografier är författarens egna.

Det tomma arvet

The empty heritage

AAHM01

Examensarbete i Arkitektur

Degree project in Architecture

LTH, Lunds Tekniska högskola 2019/20

Författare: Sophia Jacobsson

Handledare: Thomas Hellquist

Examinator: Tomas Tägil

Nästa station: Lund C, byte till avgångar mot Malmö, Köpenhamn, Trelleborg, Ystad och Simrishamn, samt till Landskrona, Helsingborg, Göteborg, Hässleholm, Stockholm, Kristianstad och Kalmar

Här ser vi Nygatan med dess låga gatuhus i höstsolens ännu värmande strålar

Nygatans slut mot Stadsparken med Parkskolans tegelfasad (T.V.)

Svanegatan 10 (T.H.)

Stora Södergatan. Ett kommersiellt stråk där affärer, företag och boende samsas om utrymmet. Här vistas gående, cyklar och bilar

Fasad till Katedralskolans södra tomträn, här ser vi rester från en svunnen tid (T.H.)

Observatoriets kupol i tidig höstsol

Huvudentrén och dess få, men välvalda
ornamentering. Välkommen till Lunds gamla
Observatorium

Taket avslutas likt en borg och dekoren skvallrar för byggnadens astronomiska verksamhet

Uppe på taket väntar en terrass som omger Observatoriets krona. Från denna sträcker sig en utsikt över parkområdet genom det grönmålade gjutjärnsräcket

På insidan väntar en mindre polerad yta som stått tom i snart två decennier

“Jag sitter nu på golvet i det som en gång varit både bibliotek och vaktmästeri. Nu är det tomt. Jag lutar mig mot en västvänd vägg och ser de stora spegeldörrarna som en gång hälsat studenter och forskare välkomna. Tänk att jag sitter här nu. Det är alldeles tyst, men ljudet från utsidan letar sig in och skvallrar om regn och bilar i lunchrusning. Klockan är 11:39. Det är torsdag. Solen lyser vackert över golvet från söder. Hon står lågt så här års. Det gör ljusspelet sådär magiskt klart. Naturen utanför skiftar i färg likt ljuset det speglar in i rummet jag nu sitter. Väggarna är ljusa, svagt gula på sina ställen och glaset till vaktmästarens kub är smutsigt. Dörren ut står öppen och där väntar en turkost målad vägg. Linoleumgolvet är kallt, men radiatorerna står på. Fleraflugor, getingar och spindlar som en gång sökt skydd ligger nu torkade på fönsterbrädor och golv. Det är smutsigt här, men ändå väldigt trevligt. Nu gick solen i moln.”

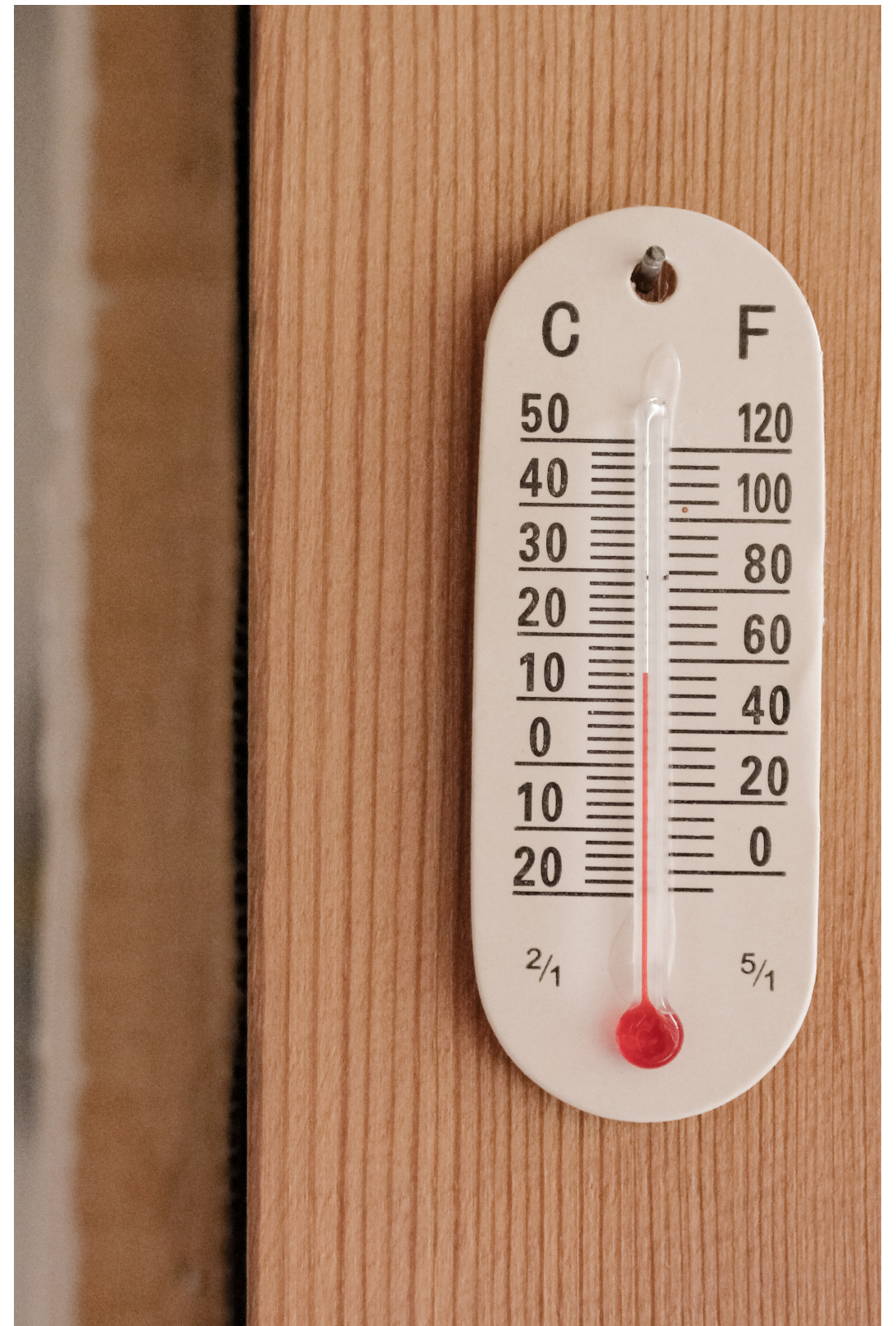

Ett ljusst rum i södra flygeln. Här har det stått instrument, hållits föredrag och underhållet lundabor som planetarium. Nu står det tomt

“Bänkarna är borta sedan den stora flytten. Märkena finns kvar. Som spår i den medaljongprydda plastmattan. Solen skiner in och ger rummet ett välkomnande sken. Den tomhet som råder är både vacker och skrämmande. Ett billarm går av på Gyllenkroks Allé. Jag känner mig ensam i detta stora rum, mitt i parkens alla färger sitter jag nu på ett bord. Ett lågt bord som är lutat mot en vägg. Brevid mig står ett dokumentsskåp med jalusi. Framför mig står ett kylskåp, intill väggen på andra sidan rummet. Den passar ändå in i nischen från en annan tid. Nischen har blivit kvar efter att instrumentet som stått här monterats ner. En kyl från Electrolux. Kyrkklockorna talar om att det är mitt på dagen. Är det Domkyrkan som dånar genom fönstren? De gamla griffeltavlorna finns kvar och i grönt reflekterar de den södersol som nu står som högst. Ventilationen är nog inte på. Den vilar tyst i sina rör som dragits runt skoltavlorna. En skylt för nödutgång visar vägen ut genom ett fönster. Fallet nedanför är säkert en och en halv meter eller kanske till och med två.”

Interiört är det mestadels tomt och ödelagd, men några detaljer har bevarats från verksamheten

“Golvet är kallt och här är det oisolerat. Masonit-skivor klär ytterväggens insida och täcker pärlsponten därunder. Solen tränger in, men begränsas av växtligheten utanför. Jag blickar norr och min rygg lutar mot ett av de två valven. Mellan de kan jag se ut genom springor i spaltöppningens sidor. Rummets rymd har begränsats med en gipsvägg. En tunn sådan som placerats i det västra valvet. I golvet finns det två sänkor där det en gång funnits två plintar som burit meridiancirkeln. Två plintar finns dock kvar av de totala fyra. De är placerade vid varsin vägg i spaltöppningen. Det är kallt i november. Regnet har just lagt sig och solen skiner åter. Ett godståg far förbi i väst och gymnasieeleverna i byggnaden bredvid gör sig redo för lunch. Jag hör allt vad världen utanför säger. Vinden, tåget och rösterna. Allt. Plastmattan på golvet ligger smutsigt och kall. Jag reser mig upp och går.”

Gardinerna har plockats ner i norra flygeln (T.V)

Regleringsvred i källaren (T.H)

“Förödelser som skedde sex år sedan gör sig påminn. Åter på golvet betraktar jag de glasskärvor som vilar vid ett av de tre fönstren. Jag blickar väst. Under mig ligger en plywoodskiva på det annars linoleumbeklädda golvet. En boll av märket Waboba fångar min blick. Den liknar en måne, men mer abstrakt. Nästan som en hundleksak. När kom den hit? Känslan är att man just målat över den orangegula färgen på väggarna med vitt. Gjordes det just innan flytten, eller senare? Det går ett dalformat spår i golvet, jag följer det till nästa rum.

Mörkret ligger tätt. Ytterdörren i norr är igensatt likt fönstren bredvid. En tunn skiva hindrar ljuset från att träda in. Framför ytterdörren står en dusch. Har detta varit ett extra badrum? En golvbrunn talar för att det åtminstone använts vid några tillfällen. Jag stannar inte länge här.

Gardinerna är nedtagna och vilar på fönsterbrädorna. Rester från klotter gör sig påminn på väggen. Jag hukar och vilar mitt block mot den låga fönsterbrädan och känner värmen från elementet. Golvet tyder på att det varit säkrat för våtutrymme även här. Stämmer det? Plastmattan har fått klättra upp en bit på väggarna. Fläckiga och ljusgula väggarna.”

Trappa som sträcker sig tre våningar (T.V)

Det forna bibliotekets golv på andra våningen (T.H)

“Jag sitter nu på det nittonde trappsteget och blickar nedåt. Jag sitter just under det gula trappsteget som signalerar att ett nytt våningsplan nu går att äntra. Trappan följer rotundan och utgör en central kommunikation genom byggnaden. Tänk att man inte kan nå källaren inifrån utan att trappan ner dit endast går på utsidan. Börjar det bli kallare här uppe? Den centrala murstocken sträcker sig i mitten av rotundan genom hela Observatoriet. Murad, men är den solid? Ett hål i den talar om att det finns ett lager puts utanpå den murade ramen, men djupare än så går inte hålet och pelarens innehåll är oklart. Kanske finner jag ett svar i min litteratur. Trappan sveper 37 steg utan vilplan. Jag känner mig liten där jag nu sitter i dess mitt. Jag lutar huvudet mot ett väggfast räcke som troligen tillkommit någon gång under 40-talet. Tystnaden är djup, men jag anar en susande vind utanför. Eller har regnet kommit tillbaka?”

Vred till ett av de äldre radiatorerna (T.V)

Installationspunkter i Norra flygeln (T.H)

“Taket kom närmare. Det sjönk med flera meter. Trapphuset var generöst, men nu har jag nått en passage på tredje våningen. Här finns möjligheten att röra sig ut på en terrass eller försöka se ut genom de halvt täckta fönsterhål som omger rummet. Jag närmar mig toppen, men rummet ger intryck av en försjunken bunker. Fönstrena är små och högt upp. Jag väljer dörren ut och landar på ett galler. Gallret täcker det gröna plåttaket som vilar därunder. Vyn är enastående och överblickande. Träden svajar och vinden susar. Regnet hänger tätt omkring mig. Det känns som om jag står på en borg och blickar ut över en stundande strid. Mörkret närmar sig. Några skolelever springer försenat till den hyrda lokalen på området. Den vita “forskarbaracken” hyrs av Katedralskolan. Jag går in igen.”

Kontrolltermometer i källaren (T.V)

Spår från vandalisering där dagsljuset reflekteras i glassplitter (T.H)

“En smal liten trappa tar mig i mål. Mörkret är totalt och ingen lampa är i bruk. Min svaga ficklampa på mobiltelefonen får skänka ljus och låta silhuetter träda fram. En massiv plint vilar i mitten av den cirkulära rummet. Den sitter samman med murpelaren och har tidigare burit refraktorn. Nu står den tom, med endast några få fästen kvar. Som om den blivit bestulen på sin kronjuvel. Kupolen reser sig runt mig. Ett högt rum som känns litet i mörkret. I övrigt är här tomt. Mina ögon vänjer sig sakta vid mörkret och jag ser nu de små ljusglimtarna som tar sig in genom spaltöppningen i taket. Den är stängd. Jag vänder mig om och går ner igen.”

Den vackra parken runt Observatoriet rymmer mängder av träd och buskar. Här finns även ett flertalet byggnader som med åren har tillkommit i parken. Räknehuset av Henrik Sjöström 1912 (T.H)

Astrografhuset ligger beläget på en kulle sydväst om Observatoriet. Detta instrumenthus går en kort räls för att optimera observationer

Observatoriets parkområde gränsar till Lunds Stadspark
där djur och natur lever i en skyddad miljö

I nära anslutning till Observatoriet och dess park ligger Katedralskolan. Skolans västfasad sträcker sig mot Grönegatan som här fotograferats i sydlig riktning (T.V) och i nordlig riktning (T.H)

Lundagård är en central knutpunkt i staden. Här ligger Domkyrkan (T.V) och universitetsbyggnader som Akademiska föreningens borg och Kungshuset (T.H). Det sistnämnda gjorde plats i sitt traptorn för den astronomiska verksamheten under 1700-talets mitt.

